

Els aspectes immaterials en la taxació d'arxius i de biblioteques

Joan Artés Morata
Perit judicial - Taxador
C/ Violant d'Hongria, 1, 08028 Barcelona
Tel. 609830078
<http://joanartes.net>
joan.artes@cobdc.org

RESUM

L'adequació de la comptabilitat pública a determinats estàndards obliga els diversos ens a la inclusió d'elements patrimonials fins ara bandejats: hi han d'incloure tot el patrimoni, sense que cap part en resti oculta; els arxius i les biblioteques, també.

Ara bé, les normes comptables no paren esment en un component innegable dels actius culturals, l'immaterial, per tal com els conceptuen com a mers béns tangibles; no obstant això, és imprescindible fixar una sèrie de criteris al voltant dels aspectes immaterials, perquè resultaria esbiaixada una taxació que no els ponderés.

Dos elements clau del component immaterial dels béns documentals són: l'*organicitat*—el valor afegit que deriva de la seva pertinença a un conjunt orgànic— i la *repercussió pressupostària*—la correlació entre el valor econòmic dels fons i la despesa periòdica amb què l'Administració fa front al seu manteniment, la seva explotació i la seva permanència al llarg del temps.

RESUMEN

La adecuación de la contabilidad pública a determinados estándares obliga a los distintos entes a la inclusión de elementos patrimoniales hasta ahora ignorados: han de incluir en ella todo su patrimonio, sin que parte alguna permanezca oculta; los archivos y las bibliotecas, también.

Ahora bien, las normas contables no toman en consideración un componente innegable de los activos culturales, el inmaterial, a la vista de que los conceptúan como meros bienes tangibles; sin embargo, resulta imprescindible establecer una serie de criterios en torno a esos aspectos inmateriales, puesto que una tasación que no los estime resultaría sesgada.

Dos elementos clave del componente inmaterial de los bienes documentales són: la *organicidad*—el valor añadido que deriva de su pertenencia a un conjunto orgánico— y la *repercusión presupuestaria* —la correlación entre el valor económico de los fondos y el gasto periódico con que la Administración hace frente a su mantenimiento, explotación y permanencia a lo largo del tiempo.

ABSTRACT

Bringing public entity accounting into compliance with certain accounting standards implies valuing all public assets, including public libraries and archives, as well as other assets traditionally excluded for valuation purposes.

Most of the time, accounting rules characterize cultural assets as tangible, leaving out a very important component; that of intangible nature. There is therefore the need to establish a set of criteria to help evaluate those intangible components if the valuation of the assets as a whole is not to be biased.

Two key elements of the intangible component of cultural goods are the value added by the fact that they are part of an *organic* body and the implied need for *budget appropriations* to properly care for, maintain and preserve those assets, with the correlation that implies with the valuation of the cultural goods in question.

Paraules clau: TAXACIÓ, VALORACIÓ ECONÒMICA, ARXIU, BIBLIOTECA, COMPTABILITAT PÚBLICA.

Palabras clave: TASACIÓN, VALORACIÓN ECONÓMICA, ARCHIVO, BIBLIOTECA, CONTABILIDAD PÚBLICA.

Key words: APPRAISAL, ECONOMIC ASSESSMENT, ARCHIVE, LIBRARY, PUBLIC ACCOUNTING.

1. INTRODUCCIÓ

Aquest article aborda en primer lloc els aspectes normatius més rellevants quant als documents i altres béns culturals sobre els quals l'Administració —en aquest cas, catalana— exerceix una tutela efectiva per mitjà dels arxius/biblioteques. En el proper apartat s'esmenten els punts clau d'allò que estableixen algunes normes; a desgrat d'eventuals paràgrafs ben bé literals, la redacció s'ha adaptat a un propòsit de síntesi. La referència a l'Administració és expressament difusa, per tal com no té un interès especial aquí concretar àmbits competencials.

Val a dir que la redacció d'aquest document es basa fonamentalment en els arxius, sens perjudici de fer esment de les biblioteques; en qualsevol cas no és determinant aquí la distinció entre arxius i biblioteques, atès que es tracta de centres públics sotmesos al compliment d'unes obligacions determinades; conceptes com comptabilitat, taxació, assignació pressupostària... són comuns a qualssevol centres que reuneixen documents, els conserven, els restauren, els digitalitzen o els difonen. Així doncs, no treu cap a res, en aquest sentit, respectar cap línia divisòria entre arxius i biblioteques: uns i altres són repositoris de documents, en un sentit ampli; però sí té un interès especial, donat cas, distingir entre documents històrics i assimilats i documents contemporanis; els primers tenen una relació molt més estreta amb el patrimoni cultural del país.

De les obligacions sobre el patrimoni cultural i els documents i béns que l'integren deriva d'alguna manera un fort component immaterial que cal agregar als mers suports: que els béns no es puguin alienar —i s'hagin de custodiar, conservar, restaurar, digitalitzar, difondre... de manera indefinida— els aparta dels documents i béns en mans privades, fins i tot tenint també aquests la consideració de patrimoni cultural. Els mètodes de taxació més coneguts (d'immobles, vehicles, etc.) es basen en criteris comparatius, però aquí ens trobem que no podem parlar de valor de mercat pròpiament dit—perquè és una ficció parlar de mercat quan es tracta d'actius captius, no susceptibles de canviar de titularitat—i que aquests documents i béns es perpetuen en el temps per virtut de les assignacions econòmiques públiques que així ho fan possible.

Un bé privat no s'encabeix sempre en un conjunt semblant a un arxiu o a una biblioteca de titularitat pública; per una banda, té un mercat, pel fet que és alienable i, per una altra, normalment no es beneficia de fons (periòdics) que incentivin el seu propietari a proporcionar-li una durabilitat indefinida. De la mateixa manera, aquest bé privat roman

generalment al marge de les possibles consultes dels estudiosos i altres interessats i no és sempre objecte de restauració, digitalització ni de conservació en condicions especials (control de temperatura, d'humitat, de plagues i altres mesures preventives). Evidentment, hi ha excepcions; moltes.

És per això que els documents que componen els arxius i les biblioteques públiques no es poden taxar com si es trobessin fora d'aquests centres, com si estiguessin desvinculats de tota una sèrie d'avantatges reals de diversa mena.

En conseqüència, en l'àmbit documental, una diferència important entre un actiu públic i un de privat —especialment quan ens centrem en exemplars concrets— és justament un component de caràcter intangible: la cura que obligatòriament n'ha de tenir l'Administració i el benefici que n'obté el ciutadà, que es concreta en l'accessibilitat a la seva consulta; ambdues coses constitueixen un valor afegit que se suma a la vàlua del suport entès teòricament com a bé intercanviable en un mercat entre compradors i venedors.

Afegim-hi que aquest mercat no té res a veure amb l'immobiliari, el borsari... sinó que es materialitza en operacions menys estandarditzades, com les compravendes de finques singulars o d'accions no cotitzades: qui vol vendre, n'ha de trobar un comprador; qui vol comprar, n'ha de trobar un venedor... i força sovint una de les dues parts ha d'esperar l'aparició de l'altra per a, després, acordar el preu de la transacció, sense tants elements de comparació com tenen els mercats organitzats; tot és més imprevisible, atzarós, incert... cosa predicable també del mercat de l'art (quadres, estàtues, etc.).

Pel que fa als documents no històrics —publicacions més o menys recents i documentació dels arxius administratius en ús o susceptible encara d'alguna consulta vinculada amb les activitats de l'ens— el concepte de valor de mercat s'ajustaria més al clàssic: les publicacions sí que es podrien valorar com les que es troben en mans privades, mentre que els documents dels arxius administratius (fase activa i semiactiva) es podrien sotmetre a valoracions com les que trobem, per exemple, en el *Método simplificado de medición de cargas administrativas y de su reducción. Criterios para la aplicación de la tabla de medición* del Ministeri de Política Territorial i Administració Pública o publicacions similars en què, raonadament, es fixa un preu, a tall de cost de producció, a diversos documents produïts per l'Administració.

2. NORMES QUE AFECTEN ELS BÉNS CULTURALS

En aquest apartat es reproduïx en part el text de les disposicions legals que s'hi esmenten; s'han evitat les cursives, perquè molts fragments no són literals, sinó que s'han escurçat o adaptat—sense canviar-ne el sentit— al propòsit de l'exposició.

2.1. El patrimoni cultural

El patrimoni cultural es troba regulat a Catalunya per la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català; és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que pel seu valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials; són béns que s'han de protegir, conservar... i estar en disposició de ser consultats i d'afavorir la investigació.

2.2. Obligacions de l'Administració en relació amb els arxius i els documents

La Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents, qualifica de document tota expressió en llenguatge oral, escrit, d'imatges o de sons recollida en qualsevol mena de suport material, i qualsevol altra expressió gràfica que constitueixi un testimoni de les funcions i les activitats socials de l'home i dels grups humans.

Integren el patrimoni documental de Catalunya els documents produïts o rebuts, en l'exercici de les seves funcions i com a conseqüència de la seva activitat política i administrativa, per la Generalitat de Catalunya, pels ens locals i per les entitats autònomes, les empreses públiques i les altres entitats que en depenen; els documents de més de quaranta anys d'antiguitat produïts o rebuts, en l'exercici de les seves funcions, per persones jurídiques de caràcter privat que desenvolupen la seva activitat a Catalunya; els documents de més de cent anys d'antiguitat produïts o rebuts per qualsevol persona física i els documents de menys antiguitat que hagin estat produïts en suports de caducitat inferior als cent anys, i els documents compresos en fons conservats en arxius de titularitat pública de Catalunya.

Són béns bibliogràfics les obres d'investigació o de creació manuscrites, impreses, d'imatges, de sons o reproduïdes en qualsevol mena de suport. Integren el patrimoni bibliogràfic de Catalunya els exemplars de la producció bibliogràfica catalana que són objecte de dipòsit legal i els que tenen alguna característica rellevant que els individualitza; els

exemplars d'obres integrants de la producció bibliogràfica catalana i de la relacionada per qualsevol motiu amb l'àmbit lingüístic català de les quals no consti que hi ha almenys dos exemplars en biblioteques públiques de Catalunya; les obres de més de cent anys d'antiguitat, les obres manuscrites i les obres de menys antiguitat que hagin estat produïdes en suports de caducitat inferior als cent anys, i els béns compresos en fons conservats en biblioteques de titularitat pública.

Tots els béns integrants del patrimoni cultural català han de ser conservats pels seus propietaris, titulars d'altres drets reals i posseïdors. L'Administració ha de promoure la utilització de mitjans tècnics per a reproduir els béns mobles integrants del patrimoni cultural català, si ho fa necessari la seva conservació, i emprendre les actuacions necessàries per a restaurar els fons deteriorats o que es trobin en perill de malmetre's.

L'Administració ha de garantir als ciutadans l'accessibilitat de les dades contingudes en l'Inventari del Patrimoni Cultural Català i ha de fomentar l'ús i el gaudi d'aquest patrimoni com a recurs de dinamització social i turística, respectant les necessitats de conservació i protecció dels béns i del seu entorn, i ha d'incloure en els currículums dels diferents nivells del sistema educatiu reglat obligatori el seu coneixement. Ha de promoure també l'edició de publicacions d'investigació i de divulgació d'aquest patrimoni. L'Administració ha assumit l'existència dels arxius com un òrgan més de la seva organització i com un ressort bàsic dels diversos serveis culturals que ofereixen als ciutadans.

Els documents són una font d'informació i molts d'ells integren/integraran el patrimoni cultural català i constitueixen/constituïran la memòria de la nació; molts documents acrediten drets i deures dels ciutadans, de les entitats i de les administracions públiques. En aquest sentit, tenen un paper rellevant en les seves relacions.

Per a l'Administració la gestió correcta dels documents és essencial pel que fa a la seguretat jurídica i a l'actuació eficaç i transparent i amb obertura a la participació ciutadana. Periòdicament, s'ha d'aplicar als documents públics la normativa d'avaluació, sobre la base de la qual se'n determina la conservació, per raó del valor cultural, informatiu o jurídic, o bé l'eliminació.

Els documents públics no poden ser alienats ni embargats, i els drets dels qui en són titulars no prescriuen. Els arxius han d'aplicar el sistema de gestió de la documentació que correspongui als fons que apleguen, d'acord amb les normes tècniques corresponents;

disposar de prou personal tècnic i qualificat i de les instal·lacions necessàries per a garantir la preservació dels fons documentals, com també tenir unes instal·lacions i un horari d'obertura al públic que hi permetin l'accés.

L'accés als documents és un dret que té tota persona, independentment de la nacionalitat, de la condició o de la funció que tingui, i s'ha de facilitar en el suport material disponible que triï el sol·licitant. En cas que l'exercici del dret d'accés pugui perjudicar la conservació correcta d'un document, se n'ha de facilitar al sol·licitant la consulta d'una reproducció.

Els òrgans administratius han de tenir cura de la preservació i custòdia dels documents; cap document no pot ser eliminat totalment o parcial sense seguir el procediment reglamentari i les determinacions del calendari de conservació i accés aprovades. Els centres d'arxiu han de procedir periòdicament a l'eliminació de documents, d'acord amb el calendari de conservació legalment establert, i seguir les polítiques i els protocols de prevenció, conservació i restauració dels documents, tant els suports convencionals com electrònics, per tal de garantir-ne la conservació i disponibilitat permanent. La restauració de documents comporta corregir les alteracions i danys que afecten els documents amb la finalitat que recuperin la seva integritat física i funcional.

2.3. La descripció dels documents

Els centres d'arxiu posen a l'abast dels usuaris els instruments de descripció de què disposen i el seu personal facilita als usuaris la informació que els pugui ser d'utilitat; també han de facilitar als usuaris que ho sol·licitin reproduccions dels documents que custodien, seguint els procediments i aplicant-hi les taxes i preus públics aprovats, i poden facilitar còpies compulsades dels documents que custodien.

Catalunya té la seva pròpia norma de descripció arxivística (NODAC) des de l'any 2007; la consulta dels arxius es veu afavorida per aquest instrument, ja que fixa criteris, definicions i tota una classificació força detallada que unifica la manera de fer i orienta els arxius en les tasques que els són pròpies. Pel que fa a la taxació, la consulta de la descripció dels documents és fonamental, especialment quan, degut a l'enorme quantitat d'ítems, la valoració econòmica no sol ser practicable element per element, sinó per mitjà de capmasos mitjanes basades en blocs de documents similars, més o menys homogenis.

3. OBLIGACIONS COMPTABLES DELS AGENTS ECONÒMICS

3.1. Les normes comptables

La funció primordial de la comptabilitat és reflectir les operacions de la persona física o jurídica obligada a portar-la, de manera que hi quedin reflectits els fluxos de diners, la seva font, la seva aplicació... i en definitiva doni notícia dels canvis patrimonials al llarg del temps i, evidentment, de la composició detallada i veraç delseu patrimoni.

Les persones privades, com ara els empresaris i les societats mercantils, parteixen d'un capital amb el qual fan front a inversions i despeses; aquest capital —més exactament, els fons propis— creix o decreix en funció de l'encert en les decisions empresarials i els avatars del sector i de la marxa de l'economia en general; donat cas, es poden retirar beneficis o pot caldre-hi tornar a posar diners, arran de pèrdues. Totes les operacions es registren i en qualsevol data un pot parar esment en la marxa dels negocis/activitats i la situació patrimonial.

Els ens públics funcionen de la mateixa manera, a desgrat que es nodreixen dels diners procedents de tributs i cotitzacions, principalment. Aquests fons es dediquen a cobrir les necessitats de l'ens d'acord amb la seva naturalesa: hospitals, instal·lacions ferroviàries, col·legis, biblioteques, arxius, museus... és a dir, reverteixen indirectament o directa en els ciutadans.

Aquesta distinció entre públic i privat ha determinat que tradicionalment la manera de portar la comptabilitat no fos ben bé la mateixa en tots dos àmbits, però amb el pas del temps els criteris han anat convergint, especialment amb la finalitat de disposar d'estats comptables més fiables i d'una transparència més ostentiva en la documentació i les operacions. No hi pot haver racons opacs, que raguïn al marge de la comptabilitat, perquè això en desvirtuaria la finalitat. És interessant posar damunt la taula que, si un organisme públic es pot endeutar d'acord amb el cabal del seu patrimoni, un registre poc acurat dels béns que el componen comportaria un biaix en la capacitat d'endeutament, i això té la seva importància.

Cal tenir-hi en compte especialment l'Ordre EHA/1037/2010, de 13 d'abril, per la qual s'aprova el Pla General de Comptabilitat Pública. Aquesta disposició —de fa ja vuit anys— feia referència expressa al patrimoni històric existent amb anterioritat a la seva entrada en vigor: si no s'havia activat d'acord amb el pla anterior, podria continuar sense incorporar-se

a l'actiu de l'ens quan la seva valoració no es pogués dur a terme de manera fiable, però en qualsevol cas sí figuraria a la memòria, un document explicatiu que forma part dels comptes anuals.

La idea és que se segueixin els criteris de comptabilització conduents a establir un valor dels béns que faciliti encabir-los en el patrimoni de l'ens; és a dir, concretament les regles pertinents de valoració de l'immobilitzat material. És eloqüent que la norma admet que en algunes ocasions és poc probable que el valor dels béns del patrimoni històric en termes culturals, ambientals o historicoartístics quedi reflectit en un preu de mercat. La natura d'aquesta probabilitat és justament la que reté el valor de determinats béns en la memòria de l'ens, si és que hi figura, —per tant, a tall enunciatiu— perquè la inclusió dins del seu patrimoni (al balanç), sense una fiabilitat raonable de la valoració dels béns, donaria lloc a una partida de credibilitat incerta.

Vist així, cal entendre que aquest posicionament, basat en el fet que aspectes com els culturals, historicoartístics, etc. fan de mal amidar la seva repercussió en els suports (és a dir, en els béns que la norma comptable considera, malgrat tot, tangibles), deixa una escletxa que apunta a la incidència d'aspectes immaterials que la taxació econòmica ha d'estudiar: factors que, entenem, no es redueixen només a aquells aspectes —que són propis de cadascun dels documents—, sinó que haurien d'incloure—també— l'estimació del valor afegit que representa la seva pertinença al arxiu/biblioteca públic/a i la valorització de la relació recognoscible entre el valor econòmic global de l'arxiu/biblioteca i l'assignació anual indefinida que rep de fons públics.

Tot amb tot, és evident que, mentre béns de qualsevol mena poden ser valorats a partir del seu cost de producció o d'adquisició, la major part dels històrics en sol restar al marge.

3.2. Els aspectes immaterials dels documents

Abans de res, convé potser fer un repàs a com la societat ha valorat alguns béns de caràcter intangible o abstracte; el nivell de dificultat és elevat, però amb més o menys encert sempre s'ha aconseguit establir una quantitat econòmica en termes, per exemple, de rescabament a favor d'un perjudicat: sentències judicials que estableixen la quantitat que ha de pagar el difamador a la persona difamada, o barems oficials que fixen la indemnització a favor de la víctima, o dels seus dretshavents, d'un accident de trànsit que

ha sofert pèrdues anatòmiques o funcionals o que ha perdut la vida, per esmentar un parell de mètodes de quantificació que han tingut un cert ressò.

El cas és que la necessitat social d'obtenir mecanismes de reparació, de justícia, o de quantificació de qualsevol mena de coses, ha derivat en què es formin consensos: els reculls de jurisprudència, els barems, les ponències cadastrals, els valors de vehicles de motor usats a l'efecte de l'impost de transmissions patrimonials... són exemples de mecanismes als quals recórrer en cerca d'una solució a una necessitat concreta, però fixem-nos que no aboquen quantitats indiscutibles, sinó que posen a disposició de cobrir una necessitat de quantificació uns determinats mecanismes, raonablement útils i basats en acords concrets d'experts de diversos àmbits, economistes, jutges... (com veiem, també hi ha béns indiscutiblement materials que se sotmeten a valoracions econòmiques dimanants de consensos; és a dir, aproximacions que a vegades no tenen gaire a veure amb la realitat, però que representen una solució pràctica per la seva estandardització).

A partir d'aquí, és igual parlar de rescabament de pèrdues com de valoració econòmica de béns o drets: un pot voler saber quan val la seva biblioteca particular tant perquè la vol assegurar, com perquè se li ha cremat o malmès a causa d'un foc originat en l'habitatge del veí, com perquè la vol vendre, l'ha d'incloure en la declaració fiscal sobre el patrimoni, o la vol cedir a l'Administració per a saldar deutes pendents.

Per tant, vist que els ens titulars de patrimoni històric hauran d'activar tots els components que el conformen, perquè finalment figurin en el balanç—no ja en la memòria, com a mal menor— caldrà que en el cas dels documents històrics d'arxius i biblioteques ens dotem també d'uns criteris que permetin aplicar la metodologia adient per a una estimació econòmica versemblant no solament dels suports (béns materials), sinó dels components intangibles de diversa natura que hiafegeixen valor. I tot això, amb la vista posada, tant com sigui possible, en solucions com més estandarditzables, millor.

Insistim que no ens estem referint només als components immaterials com ara el contingut històric, la bellesa dels documents, la qualitat de la informació que ens aporten... sinó a aquells que no destil·len dels documents mateixos, sinó que els valoritzen per raó de formar part d'un conjunt concret de naturalesa orgànica. I, això, ho volem destacar com a cosa nova: les virtuts de la pertinença a una unitat superior fortament regulada (arxiu o

similar) i de l'existència de fluxos de diners continus per al seu manteniment, conservació i difusió.

Aquells, els valors culturals inherents a tot document, han estat sovint sacralitzats en el sentit que l'ubicaven en els llimbs del valor incalculable, de manera que era un brindis al sol parlar de la seva vàlua econòmica i encara més quantificar-la. La pràctica ho desmenteix, perquè, al marge de l'obligació comptable dels ens públics —i dels privats, també—, han calgut taxacions per a l'establiment d'indemnitzacions en cas de sinistres que han malmès o destruït documents, per a les deduccions fiscals dels particulars i de les societats mercantils amb què es beneficien les donacions a favor d'estaments públics, per a l'adquisició de fons i col·leccions per part de l'Administració, etc. No són infreqüents les notícies als mitjans del preu assolit per unfons fotogràfic privat adquirit per un ens públic o el valor en què s'ha assegurat un còdex antiquíssim, propietat d'un museu. Si ens veiem abocats a assignar o reconèixer la vàlua econòmica de certes coses, és per raó de les exigències de la societat actual, senzillament, i perquè tenim present la pèrdua que representaria la seva desaparició.

4. CONSIDERACIONS RESPECTE AL VALOR ECONÒMIC DELS BÉNS CULTURALS

4.1. Servituds del concepte de valor de mercat

El concepte de valor de mercat és el que es pren en consideració en la taxació econòmica de tota mena de béns: vehicles, immobles, valors mobiliaris... Però podem parlar de l'existència d'un mercat real en el cas de béns subjectes a lleis que en determinen la inalienabilitat i que els sotmeten a una sèrie d'obligacions indefugibles, com en el cas dels documents històrics?

Doncs no; si no es poden vendre (sí comprar), fa de mal dir que hi hagi un mercat com els dels altres béns que quotidianament canvien de mans.

Cal recórrer, per tant, a l'ús d'una entelèquia: imaginar-nos quants diners obtindríem versemblantment per a cadascun dels documents de l'arxiu/biblioteca en una tessitura en què efectivament la compravenda fos factible i en el supòsit que compradors i venedors interessats poguessin coincidir i fer-hi transaccions. Ens hem de capbussar en el món dels llibreters de vell, els antiquaris, les subhastes, les llibreries virtuals, les hemeroteques... i obtenir dades fiables, raonablement contrastades, per a cada document, d'acord amb les

seves característiques particulars (contingut, suport, estat, antiguitat, etc.), atès que rarament trobarem dos exemplars absolutament idèntics.

Per afegir un altre element a l'entelèquia, pensem que, si tots els documents que taxem —els arxius i les biblioteques en tenen molts milers— es posessin a la venda alhora, els preus acabats de calcular caurien en picat en un mercat de debò, per la senzilla raó que un enorme excés d'oferta faria (més) inviable la col·locació de tots els documents, i els que canviessin de mans ho farien a un preu força per sota del calculat, davant la facilitat d'obtenir-ne (una munió) de semblants. Diguem també, com s'ha apuntat abans, que si els documents són milers i milers, no es podran taxar en la pràctica un per un, sinó per lots o blocs més o menys homogenis, a còpia de fer-ne capmasos i calcular mitjanes.

4.2. El valor de rendiment

Convé ajustar, indefectiblement, el concepte de *valor de taxació* fent-lo transitar de l'òrbita del *valor de mercat* a la del *valor de rendiment*. Aquest terme fa referència al valor de negocis en marxa que tenen una expectativa de beneficis; la quantificació d'aquests beneficis donaria notícia del valor actual del negoci. És aplicable aquesta mena de valor a centres com els arxius o les biblioteques? Cal entendre que sí, per diversos motius: tenen una expectativa de benefici cert, però no en termes monetaris immediats, sinó de dinamització econòmica: de la consulta dels arxius poden sortir preus d'accés (entrades), surten sous de funcionaris, honoraris de professionals i empreses col·laboradores, publicacions basades en dades extretes dels documents consultats, exposicions que atrauen visitants a la població i un llarg etcètera. Evidentment són beneficis socials en molts casos, però innegablement mouen diners en llocs de treball, estudis, edicions, col·loquis, turisme... Quina contrapartida tenen aquests diners? L'assignació pressupostària que, com a ens dependent de l'Administració, rep cada centre públic dipositari dels documents.

Aquesta partida (que se suposa que es consumeix anualment, si se'n fa l'ús previst) alimenta totes les actuacions de l'arxiu o la biblioteca: aquelles vinculades a la conservació i a la difusió, amb totes les activitats associades, que en són moltes. Una part d'aquest pressupost se'n va en salaris, carpetes, consums... cert, però és que sense aquest conjunt de despeses els arxius no funcionarien ni acomplirien les seves funcions. En conseqüència, tant se val que els diners vagin a parar a restauració, digitalització... o a d'altres conceptes, quan són despeses indefugibles; un arxiu sense personal, sense

il·luminació... és inviable. Un arxiu que es tanqués indefinidament i no rebés cap mena d'atenció seria de totes totes una tomba.

Doncs bé, comparar el valor de rendiment del centre amb el valor de mercat teòric de tots els documents que custodia permet trobar un valor de taxació més fonamentat. No oblidem que allò que persegueix una taxació no és l'exactitud, sinó la versemblança, la raonabilitat. La millor taxació és la basada en franges de valors, a desgrat que finalment calgui triar-ne un, com a més adient o purament com a fruit del càlcul de mitjanes.

4.3. La taxació immobiliària: un referent

La importància del món immobiliari i la singularitat de cadascun dels béns què hi són objecte de transmissió va donar lloc a una reglamentació molt rica i garantista pel que fa a les taxacions: l'Ordre ECO/805/2003, de 27 de març, sobre normes de valoració de béns immobles i de determinats drets per a certes finalitats financeres, estableix tot un seguit de criteris, mètodes i principis que els taxadors segueixen en la valoració dels immobles que s'hi sotmeten.

D'aquesta ordre ministerial, ens interessen bàsicament dues coses: els principis que en la pràctica regeixen totes les taxacions i l'ús de coeficients per a la singularització dels immobles; ambdues coses són extrapolables *mutatis mutandis* la taxació de documents.

La comptabilitat pública també es regeix per uns principis, però els de l'àmbit immobiliari s'apliquen gairebé directament sobre els béns i la seva taxació. Glossem-ne alguns: el d'anticipació (valor congruent amb les expectatives de renda que previsiblement donarà en el futur el bé; la renda d'un arxiu és fonamentalment social, vista la seva condició de patrimoni immaterial, però és una renda al capdavant); el de finalitat (la finalitat de la valoració condiciona el mètode i les tècniques de valoració a seguir, amb l'aplicació de criteris i mètodes coherents amb l'objectiu de la valoració); el de probabilitat, (davant de diversos escenaris o possibilitats d'elecció raonables, es triaran aquells que es consideri que són més probables; pel que fa als arxius, això limitaria les elucubracions sobre determinats valors, quan se sap que només es materialitzarien en unes condicions que no són sempre les més esperables); el de proporcionalitat (els informes de taxació s'elaboraran amb l'amplitud escaient, prenent compte de la importància i l'ús de l'objecte de valoració, com també la seva singularitat en el mercat: els esforços a esmerçar en una valoració econòmica, com també el seu cost, han de ser raonables: l'exhaustivitat absoluta en l'anàlisi d'un arxiu o una biblioteca

gran és inviable i excessivament cara i dilatada en el temps per a la finalitat perseguida); el de prudència (davant de diversos escenaris o possibilitats d'elecció igualment probables, s'elegirà aquell que aboqui com a resultat un valor de taxació més baix); el de substitució (el valor d'un bé és equivalent al d'altres béns de característiques similars que el puguin substituir; això ens remet a la idea que el valor d'un arxiu és quantificable, també, en termes del perjudici que causaria la seva pèrdua); el de temporalitat (el valor d'un bé és variable amb el pas del temps), o el de transparència (l'informe de valoració d'un bé ha de contenir la informació necessària i suficient perquè sigui fàcilment comprès, i detallar les hipòtesis i la documentació utilitzada).

En l'àmbit immobiliari principis com els anteriors es fan servir com a criteris d'interpretació i d'integració de les normes de taxació; com veiem, en general es tracta de principis que són extrapolables a la valoració econòmica de béns que no han de ser necessàriament immobles o drets reals: poden aplicar-se també entre altres coses als documents, per descomptat amb les adaptacions necessàries.

Un altre aspecte interessant —continuant en l'àmbit immobiliari— és la previsió de l'ús de coeficients en la valoració dels béns, en atenció que no n'hi ha dos d'idèntics. Per exemple: dos pisos diferents d'un edifici, amb les mateixes característiques constructives, poden ser singularitzats tot distingint entre: alçada, distribució interior de les peces, orientació, vistes, contaminació acústica, etc., de manera que, donat un mateix preu per metre quadrat de sostre, al pis més atractiu per als compradors se li aplicarà un coeficient superior a 1 i, al menys atractiu, un altre per sota d'1.

En l'àmbit dels documents, els coeficients poden ser diversos: nivell de consulta, publicacions que els esmenten, singularitat, estat de conservació, arrelament al territori, existència de rèpliques digitalitzades, presència de patologies... És una llista oberta: s'assignaria a cada factor un coeficient específic, i el producte de tots aquests coeficients parcials donaria el coeficient general a aplicar al document o bloc de documents en qüestió.

El cas és que l'expert que elabora l'informe és qui determina quins factors han de ser moderats amb coeficients i quin multiplicador o percentatge hi aplica en cada cas: és una certa discrecionalitat que recau sobre el tècnic, tot entenent que, en qualsevol valoració, vistos els principis anteriors, és el seu ull la clau de volta que acaba d'arrodonir i matisar el valor final. Per tant, la *lex artis* de la taxació inclou apreciacions que poden variar entre

experts, i és per aquest motiu que qualsevol valoració és una aproximació raonablement versemblant, sense pretensions d'exactitud exquisida, per la senzilla raó que aquesta no és factible, i això és predicable pràcticament en qualsevol cas, tant en la taxació d'un pis, com en la determinació del grau d'invalidesa d'una persona, l'aptitud per a ocupar un lloc de treball o l'estimació del valor econòmic d'un document o d'un arxiu.

4.4. Un terme necessari: l'*organicitat*

Efectivament, la pertinença a l'arxiu pot rebre el nom d'*organicitat*: l'avantatge que recau sobre un bé pel fet de tenir garantida una existència sense venciment, de ser susceptible de restauració, digitalització i consulta; és a dir, per pertànyer a un ens de l'Administració que ha de complir unes obligacions rigoroses envers el document, començant per no desfer-se'n un cop el document adquireix l'estatus d'històric o similar.

La repercussió econòmica de l'*organicitates* pot establir com a mecanisme corrector a l'alça. Si la suma de tots els documents d'un arxiu —un cop fetes totes les operacions necessàries, incloent-hi l'ús de coeficients— aboca, per exemple, 397.750 €, que seria el valor de l'adició de documents solts, el fet que pertanyin a l'arxiu s'hauria de representar amb un multiplicador superior a 1, que haurà d'establir el taxador. D'aquesta manera, si el multiplicador fos, posem per cas, l'1,15, els 397.750 € passarien a ser 457.413 €. També cal preveure la possibilitat d'un coeficient per sota d'1, quan és una *organicitat* negligida: cas que no existissin mesures de prevenció de danys (per exemple, antiincendis), que l'emmagatzemament dels documents fos inadequat, etc.

4.5. La dotació econòmica dels arxius i les biblioteques

Hem insistit que l'Administració assigna a l'arxiu o la biblioteca una partida pressupostària, cada any i de manera indefinida. Això vol dir que podem calcular el valor actual de totes aquestes partides futures (ajustades d'acord amb les xifres de l'ús efectiu que se n'ha fet durant els últims anys, per a evitar discordances entre la quantitat pressupostada i la consumida pel centre).

La base d'aquest càlcul seria similar a la del descompte d'efectes comercials o de factures per part de les entitats financeres: una quantitat futura, de la qual es descompten interessos pel temps que falta perquè venci, es transforma en una quantitat d'avui, que és la que percep el client de l'entitat, qui li ha lliurat els efectes al descompte (no entrarem ara

en disquisicions sobre quin ha de ser el tipus d'interès en el descompte de rendes futures —és a dir, les assignacions pressupostàries previsibles dels arxius i les biblioteques); posem-ne, però, un exemple: si treballéssim amb un tipus anual del 3%, que és l'interès legal del diner a l'Estat espanyol en començar l'any 2018, l'actualització financera de qualsevol renda perpètua que es fes efectiva passats 33 anys i 4 mesos equivaldria a zero ($100 : 3\% = 33,33$ anys). Així doncs, una renda perpètua, de cara a actualitzar-ne el valor amb data d'avui, es troba limitada en el temps per virtut de l'existència de tipus d'interès que regulen els fluxos financers.

En la pràctica, es tractaria de trobar un multiplicador que transformés la renda anual mitjana dels últims anys (un nombre d'anys significatiu) en un valor patrimonial que reflectís tots els fluxos futurs en un únic capital actual. Aquest multiplicador seria del tipus $1/i$, on i seria el tant per cent anual d'interès aplicable.

A tall d'exemple, un arxiu titularitat d'un ens local que rebés una assignació anual mitjana de 24.000 €, amb un i estimat del 4,6% anual, valdria, pel mètode d'actualització de rendes: $24.000 : 1/i = 24.000 : 0,046 = 521.739$ €, valor a comparar amb el preu de mercat teòric de tots els seus documents en bloc, a l'hora de taxar l'arxiu i, de retruc, útil per a una reflexió sobre si aquesta assignació s'adiu poc o molt amb la vàlua econòmica estimada dels fons dipositats. Si fos l'arxiu de l'exemple anterior, el valorat en 457.413 €, podríem considerar que la dotació anual és alta, però això obre un altre front que caldrà no perdre de vista: tot arxiu/biblioteca sempre tindrà una despesa estructural mínima, ni que sigui la derivada d'imputar-li la part proporcional de les despeses generals de l'ens i els salaris i costos específics del mateix arxiu/biblioteca.

5. CONCLUSIÓ

Entenem, tot plegat, que els passos per a fer una valoració econòmica de documents històrics i similars en arxius/biblioteques de titularitat pública, serien els següents:

- 1) Esbrinar el valor de mercat de cada document o bloc de documents i ajustar-lo posteriorment per mitjà de l'aplicació de coeficients (iguals, inferiors o superiors a la unitat, segons el cas). La suma de valors donaria el preu de mercat del conjunt de documents que componen l'arxiu/biblioteca.

- 2) Multiplicar el valor anterior per un coeficient en concepte d'*organicitat*, per tal com el conjunt d'elements és més valuós que la mera suma dels seus components individuals; en conseqüència, aquest multiplicador únic i últim seria en principi superior a 1 (per bé que, en el cas d'un arxiu tancat o mal gestionat, hauria de ser inferior a la unitat).
- 3) Fer còpia de l'assignació pressupostària consumida per l'arxiu/biblioteca (mitjana anual, prenent els últims exercicis; per exemple, els 5 anteriors) i aplicar al valor obtingut el multiplicador $1/i$, tot prenent com a tipus d'interès el que raonablement escaigui d'acord amb les xifres de l'evolució econòmica dels darrers anys.
- 4) Comparar el resultat del punt 2 amb el del punt 3. A partir d'aquí prevaldrà la quantitat menor de les dues, pel principi de prudència; la mitjana de les dues, o una altra xifra d'acord amb els arguments elaborats pel taxador i atenent les necessitats de la comptabilitat pública, pensant sempre en la defensabilitat de la valoració (fiabilitat).

Aquesta és una proposta de consens, a l'efecte de la valoració dels arxius/biblioteques, pel que fa als seus béns històrics: l'establiment del divisor i amb caràcter general tindria a la llarga la virtut de posar en relleu si un arxiu rep prou diners anualment per a l'acompliment de les seves funcions i, alhora, valoritzaria els actius dels arxius/biblioteques, en el sentit que, si reben una determinada assignació, és perquè s'ho valen. Sens dubte, altres àmbits econòmics permeten fer raonaments similars: un edifici consumeix anualment una despesa que en permet el manteniment i la conservació; a la llarga es pot establir que aquesta assignació mitjana anual equival a un percentatge del valor de mercat de l'edifici; un recull de dades prou ample permetria saber fins a quin punt un edifici està per sota o per sobre de la mitjana raonable del seu àmbit geogràfic... i l'Administració podria tenir la dada present a l'hora d'establir subvencions, exempcions, etc.

BIBLIOGRAFIA

Artés Morata, Joan. Producció d'arxius, donacions i prerrogatives fiscals [en línia]. Barcelona: 27 d'abril de 2016 <<http://joanartes.net/produccio-darxius-donacions-i-prerrogatives-fiscals/>> [Data de la consulta: 2-3-2018].

Artés Morata, Joan. Avantatges de la donació de fons documentals i col·leccions propietat de particulars als arxius públics [en línia]. Barcelona: 27 de gener de 2017 <<http://joanartes.net/avantatges-de-la-donacio-de-fons-documentals-i-col-leccions-propietat-de-particulars-als-arxius-publics/>> [Data de la consulta: 2-3-2018].

Artés Morata, Joan. La tasación como necesidad social[en línia]. Barcelona: 16 de desembre de 2017 <<http://joanartes.net/es/espanol-la-tasacion-como-necesidad-social/>> [Data de la consulta: 2-3-2018].

Bernal Cercos, Àngels *et al.* "Norma de descripció arxivística de Catalunya (NODAC) 2007". Arxivística i gestió documental. Eines, núm. 1 (maig de 2017). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Subdirecció General d'Arxius.

Breuer, Ingeborg. Wie funktioniert der weltweite Kunstmarkt? [en línia]. Colònia (Alemanya): Deutschlandfunk, 24 de desembre de 2016<http://www.deutschlandfunk.de/der-wert-der-kunst-wie-funktioniert-der-weltweite-kunstmarkt.1148.de.html?dram:article_id=299645> [Data de la consulta: 2-3-2018].

Martínez Prieto, Felipe. Tasación documental y valor razonable [en línia]. València: *SÍMILE*32, 2016/3<<http://cobdcv.es/simile/category/simile-2a-epoca/simile-num-32/>>[Data de la consulta: 2-3-2018].

Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC núm. 1807, de l'11 d'octubre).

Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents (DOGC núm. 3437, del 24 de juliol).

Método simplificado de medición de cargas administrativas y de su reducción. Criterios para la aplicación de la tabla de medición. Madrid: Ministerio de Política Territorial y Administración Pública, Secretaría de Estado para la Función Pública, Dirección General de Organización Administrativa y Procedimientos, Marzo 2011.

Nopca, Jordi. Llegats editorials: comprar o no comprar? [en línia]. Barcelona: *Ara*, 6 de març de 2014<https://www.ara.cat/premium/cultura/desti-unic-llegats-editorials-adquirits_0_1096690348.html> [Data de la consulta: 2-3-2018].

Orden EHA/1037/2010, de 13 de abril, por la que se aprueba el Plan General de Contabilidad Pública (BOE núm. 102, del 28 d'abril).

Orden ECO/805/2003, de 27 de marzo, sobre normas de valoración de bienes inmuebles y de determinados derechos para ciertas finalidades financieras (BOE núm. 85, del 9 d'abril).

Pedraza Gracia, Manuel José. Algunas reflexiones sobre la tasación del libro antiguo como actividad documental [en línia]. Múrcia: *Anales de documentación* 6, 2003<<http://revistas.um.es/analesdoc/article/view/1941>>[Data de la consulta: 2-3-2018].